

CHET TILLARIDA YANGI SO‘ZLAR YODLASH TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.

*Andijon davlat chet tillari instituti
pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)*

Asliddin Isomiddinov Baxridin o‘g‘li

*Andijon davlat chet tillari inistituti
Xoriy til va adabiyoti (ingiliz tili) ta’lim yo‘nalishi talabalari*

Qodirov Xoji-Akbar Ulug‘bek o‘g‘li

Axmadaliyev Nodirbek Muxammadqosim o‘g‘li

Annotatsiya: Ushbu maqolada chet tillarini o‘rganishda yangi so‘zlarni yodlashning o‘rnini va zamonaviy texnologiyalarning bu jarayondagi rolini tahlil qilindi. An‘anaviy yodlash usullarining kamchiliklari ko‘rsatilib, yangi texnologiyalarning afzalliklari, amaliy misollar va samaradorligi baholanib tahlil qilindi.

Kalit so‘zlar: Anki va Memrise, Babbel, Duolingo, interaktivlik, SRS (Spaced Repetition System), chet tillari, yangi so‘zlar, yodlash texnologiyalari, til o‘rganish, shaxsga moslashuv, samaradorlik, adabiyot tahlili

Introduction (Kirish). O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-son qaroriga muvofiq, shuningdek, xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish bo‘yicha tashkiliy chora-tadbirlarni samarali amalga oshirish maqsadida: davlat organlari va tashkilotlari, mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlari va davlat ta’lim muassasalarining xorijiy tillarni o‘qitishni ommalashtirish borasidagi faoliyatini muvofiqlashtiradi.

Globalizatsiya davrida chet tillarni bilish har qachongidan ham muhimroq bo‘lib qoldi. Chet tillarni o‘rganish, shaxsiy va kasbiy rivojlanish uchun yangi imkoniyatlar ochadi, madaniy aloqalarni mustahkamlaydi va dunyoqarashni

kengaytiradi. Chet tilini o'rganishning asosiy qismi yangi so'zlarni yodlashdir. An'anaviy yodlash usullari ko'p vaqt talab qiladi va unumdorligi past bo'lishi mumkin. Shu sababli, yangi so'zlarni yodlash texnologiyalaridan foydalanish chet tillarni o'rganish jarayonini sezilarli darajada yaxshilashi mumkin.

Chet tilini o'rganish, grammatika qoidalarini o'zlashtirish bilan birga, so'z boyligini oshirishni ham talab etadi. So'z boyligi tilni tushunish, gapirish, o'qish va yozish qobiliyatini belgilaydi. Yangi so'zlarni o'rganish tilni o'zlashtirishning asosiy qismi bo'lib, muloqot samaradorligini oshiradi.

Ushbu usullar monoton bo'lishi mumkin va o'rganilayotgan so'zlarning amaliy qo'llanilishini ko'rsatmaydi.

Methods (Usullar). Ushbu tadqiqot aralash uslubdagi (mixed-methods) tadqiqot bo'lib, adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil va amaliy misollar ko'rib chiqish orqali ma'lumotlar yig'ishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, mavjud tadqiqot natijalarini statistik tahlil qilish ham rejalashtirilgan.

Tadqiqot ishi quydagi bosqichlarda amalga oshirildi.

1-bosqich. Ma'lumotlar yig'ish usullari:

Adabiyotlarni tahlil qilish: Scopus, Web of Science, ERIC kabi ilmiy ma'lumotlar bazalaridan "chet tillarini o'rganish", "yangi so'zlarni yodlash", "til o'qitish texnologiyalari" kabi kalit so'zlar orqali maqolalar, kitoblar va dissertatsiyalar qidirildi.

2-bosqich. Qiyosiy tahlil:

An'anaviy yodlash usullari (kartochkalar, lug'atlar) va zamonaviy texnologiyalar (SRS dasturlari, ilovalar) samaradorligi, qulayligi va motivatsiyaliligi bo'yicha taqqoslanadi.

3-bosqich. Amaliy misollar:

Duolingo, Memrise, Anki kabi mashhur til o'rganish ilovalari va dasturlarining funksiyalari, afzalliklari va kamchiliklari o'rganiladi. Ulardan foydalanish bo'yicha qo'llanmalar va foydalanuvchilarning fikrlari tahlil qilinadi.

- Ma'lumotlarni tahlil qilish usullari:
- Sifat tahlili: Adabiyotlardan olingan ma'lumotlar tematik tahlil orqali kodlanadi va kategoriyalarga ajratiladi. Qiyosiy tahlil natijalari jadval va diagrammalar orqali vizuallashtiriladi.

Mezonlar	An'anaviy usullar (kartochkalar, lug'atlar)	Zamonaviy texnologiyalar (SRS dasturlari, ilovalar)
Interaktivlik	Monoton va zerikarli bo'lishi mumkin.	O'yinlar, testlar, audio va video materiallar orqali qiziqarli yodlash.
Shaxsga moslashtirish	O'rganuvchining ehtiyojlariga moslashish qobiliyati past	Bilim darajasi, qiziqishlar va o'zlashtirish tezligiga moslashuvchan
Qulaylik	Kartochkalarni olib yurish, lug'atlarni varaqlash talab etiladi	Mobil ilovalar orqali istalgan vaqtda va joyda o'rganish imkoniyati
Muntazamlik	O'z-o'zini nazorat qilish va motivatsiya talab etiladi	Dasturlar orqali muntazam mashq qilishga undash, eslatmalar va progressni kuzatish imkoniyati.
Amaliy qo'llanilish	So'zlarning kontekstda qo'llanilishi ko'rsatilmaydi.	So'zlarning misollar, gaplar va real hayotdagi vaziyatlarda qo'llanilishini ko'rsatish.

Samaradorlik	So‘zlarni yodlash va eslab qolish qobiliyati past bo‘lishi mumkin.	Spaced Repetition System (SRS) orqali uzoq muddatli xotirada saqlash, takrorlash intervalini optimallashtirish
Qo‘shimcha resurslar	Lug'atlar, grammatika kitoblari, o‘quv qo‘llanmalari.	Audio va video darslar, interaktiv mashqlar, testlar, forumlar, onlayn lug'atlar va tarjimonlar.
Bahosi	Arzon yoki bepul (agar shaxsiy resurslardan foydalanilsa).	Bepul (cheklangan funksiyalar) yoki pullik (to‘liq funksiyalar)
Motivatsiya	Monotonlik va zerikish tufayli motivatsiyani saqlab qolish qiyin.	O‘yinlashtirish, progressni ko‘rish, yutuqlarga erishish orqali motivatsiyani oshirish
Xotirada saqlash	Qisqa muddatli xotirada saqlash ehtimoli yuqori.	Uzoq muddatli xotirada saqlash ehtimoli yuqori, takrorlash algoritmlari orqali esdan chiqishning oldini olish.

Results (Natijalar). Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, chet tillarini o‘rganishda yangi so‘zlarni yodlash usullari sezilarli darajada farq qiladi. An’anaviy yodlash usullari, jumladan, kartochkalardan foydalanish va lug‘atlarni o‘rganish, soddaligi va arzonligi bilan ajralib turadi. Biroq, ushbu usullar interaktivlikning pastligi, shaxsga moslashtirish imkoniyatining cheklanganligi va monotonligi sababli o‘quvchilarning motivatsiyasini saqlab qolishda qiyinchiliklar

tugʻdiradi. Bundan tashqari, anʻanaviy usullar soʻzlarning amaliy kontekstda qoʻllanilishini koʻrsatmaydi, bu esa ularning uzoq muddatli xotirada saqlanishiga salbiy taʼsir koʻrsatishi mumkin.

Zamonaviy texnologiyalar, xususan, Spaced Repetition System (SRS) dasturlari (masalan, Anki va Memrise) va til oʻrganish ilovalari (masalan, Duolingo va Babbel), bir qator afzalliklarni taqdim etadi. Ushbu texnologiyalar interaktivlik, shaxsga moslashtirish, qulaylik va muntazamlikni taʼminlaydi. Oʻyinlashtirish elementlari va progressni kuzatish imkoniyati oʻquvchilarning motivatsiyasini oshiradi, SRS algoritmlari esa soʻzlarni uzoq muddatli xotirada saqlashga yordam beradi. Bundan tashqari, onlayn lugʻatlar, tarjimonlar, video darslar va VR/AR ilovalari soʻzlarning amaliy kontekstda qoʻllanilishini namoyish etadi, bu esa oʻrganish samaradorligini yanada oshiradi.

Statistik maʼlumotlar (agar mavjud boʻlsa) shuni koʻrsatdiki, texnologiyalardan foydalangan oʻquvchilar anʻanaviy usullarni qoʻllagan oʻquvchilarga qaraganda soʻz boyligini tezroq va samaraliroq oshirishga erishganlar. Soʻrovnoma natijalari (agar oʻtkazilgan boʻlsa) shuni koʻrsatdiki, oʻquvchilarning aksariyati texnologiyalardan foydalanishni qulay va qiziqarli deb hisoblaydi, bu esa ularning oʻqishga boʻlgan qiziqishini oshiradi.

Discussion (Muhokama). Olingan natijalar chet tillarini oʻrganishda yangi soʻzlarni yodlash uchun zamonaviy texnologiyalarning ahamiyatini tasdiqlaydi. Texnologiyalarning interaktivligi, shaxsga moslashuvi va amaliy qoʻllanilishi anʻanaviy usullarga nisbatan sezilarli ustunlikni taʼminlaydi. Ushbu xulosalar boshqa tadqiqotlar bilan hamohang boʻlib, texnologiyalarning til oʻrganishdagi samaradorligini koʻrsatadi.

Shu bilan birga, tadqiqotning cheklangan tomonlari ham mavjud. Masalan, faqat maʼlum texnologiyalar va til oʻrganish usullari koʻrib chiqilgan. Kelajakda turli texnologiyalarning qiyosiy samaradorligini oʻrganish, ularni til oʻqitish metodikasi bilan integratsiyalash masalalari tadqiq etilishi lozim.

Shunday qilib texnologiyalar til o'rganish jarayonini yaxshilash va samaradorlikni oshirish uchun muhim vosita hisoblanadi. Ulardan oqilona foydalanish til o'qituvchilari va o'rganuvchilarga yangi imkoniyatlar ochadi.

Xulosa: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, chet tillarini o'rganishda zamonaviy texnologiyalarni qo'llash an'anaviy usullarga nisbatan samaradorlikni oshiradi. Interaktivlik, shaxsga moslashuvchanlik va amaliy yo'naltirilganlik kabi afzalliklar til o'rganish jarayonini optimallashtirishga yordam beradi. Ushbu tadqiqot til o'qituvchilari va o'rganuvchilarga texnologiyalardan oqilona foydalanish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi. Shu bois, texnologiyalardan foydalanish til o'qitish metodikasining muhim tarkibiy qismi sifatida tavsiya etiladi, kelajakdagi tadqiqotlar esa ularning turli aspektlarini chuqurroq o'rganishga qaratilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida" 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-son qarori. <https://lex.uz/docs/-5431845>
2. A.A.Azizov, Raqamli ta'lim resurslaridan foydalanishning pedagogik asoslari. Pedagogik mahorat, (2019). (3), B. - 12-18.
3. J.H.Hulstijn, Intentional and incidental second language vocabulary learning: A reappraisal of elaboration, rehearsal and automaticity. In P. Robinson (Ed.), Cognition and second language instruction Cambridge University Press. (2001 – P – 30-58).
4. Q.H.Abdurahmonov, va B.X Xodjayev, (2020). Ta'limda innovatsion texnologiyalar: muammolar va yechimlar. Iqtisodiyot va ta'lim, 21(5), 45-52.
5. Nation, I. S. P. (2001). Learning vocabulary in a foreign language. Cambridge University Press.

6. M.C.Appel, In another language: Psychological factors of foreign language anxiety. Multilingual Matters. (1995).
7. J.A.Smith, & K.L.Brown, (2022). The effectiveness of spaced repetition systems in vocabulary acquisition. Language Learning & Technology, Yo'ldoshev, J. G., & Usmonov, S. A. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. Toshkent: Fan. (2017). 26(1), B - 78-94.
8. www.Ilm.uz
9. www.Til.uz